Det mener vi om ...

SANG I SKOLEN

Af Mette Johnsen Elbeck, programleder for Sang, børn og skole i Sangens Hus.

»Alle har en stemme«. Sådan lyder Sangens Hus' motto. Siden 2014 har Sangens Hus arbejdet fokuseret og målrettet på at løfte sangen i Danmark – bl.a. på skolerne – med dette motto som en central fællesnævner.

Sang er en medfødt, naturlig udtryksform, som alle kan lære at bruge og blive fortrolig med. Sang er en kilde til glæde, nærvær og store oplevelser i sig selv, samtidig med at sang også kan være til gavn for noget andet. Vi ved fra forskning, at sang kan medføre en række positive virkninger på børns sproglige, kognitive, sociale og emotionelle udvikling, og at aktiv deltagelse i kulturelle aktiviteter som sang kan bidrage til sundhed og trivsel.

Men hvorfor er det vigtigt, at sang foregår lige netop i folkeskolen?

Børn, der synger, bliver til voksne, der synger

Folkeskolen er en vigtig og central spiller i vores samfund både som dannelsesinstitution og som katalysator for fællesskaber. Skolen skal give børn muligheder for oplevelse, deltagelse, alsidig udvikling og for at opleve, at deres stemme har betydning i fællesskabet og i samfundet. Her kan sang være en genvej til fællesskabet og kan bidrage til at styrke skolens fælles kultur: i klassen, på årgangen, på lærerværelset, i skolebestyrelsen – ja, på hele skolen. Sang kan samle os. For når man synger sammen, mærker man, at man er fælles om noget tredje.

Sang understøtter vigtige byggesten i børns udvikling bl.a. øget selvværd, en stærkere sproglig udvikling samt stærkere sociale kompetencer. Forskning peger desuden på, at børn, der dyrker sang og musik tidligt i livet, har større sandsynlighed for at blive ved med det i voksenlivet. Det vil sige: Børn, der synger, får ikke kun glæde af de mange positive effekter som børn. De bliver ved med at nyde godt af dem som voksne.

For Sangens Hus er det derfor vigtigt, at alle børn møder sang så tidligt som muligt i livet, så de kan blive trygge ved at bruge og udfolde deres stemmer – også som voksne.

Lige adgang til sang

Der er dog en ulighed i dagens Danmark i, hvor og hvordan børn møder sang – hvis de overhovedet gør det. Børns adgang til sang kan alt for ofte være betinget af økonomi, geografi, sociale eller familiemæssige faktorer.

Sang bør ikke kun være tilgængelig for dem, som enten kommer fra »et hjem med klaver«, eller som er heldige at være på en skole med en stærk og velforankret sangkultur. Sang bør være allemandseje og dermed en naturlig del af både børn og læreres skoleliv – fra sang i skolegården, til fællessamlingerne og i musikfaget til tværfaglige læringsforløb, hvor sang kan bruges ind i andre fagområder.

Alle børn skal have lige adgang til sangfællesskaber, og her spiller skolen en afgørende rolle. For de børn, som ikke kommer fra en sangglad familie, kan skolen blive det sted, hvor de får kendskab til deres egen stemme og lærer at synge – alene og sammen med andre.

Dette kræver dog uddannet personale, der kan facilitere sangen sammen med eleverne. Vi ved fra egne og andres erfaringer, at et kompetenceløft til lærere og pædagoger i skolen til at bruge

sang i deres virke kan bidrage positivt til børnenes trivsel, deres måde at udtrykke og udfolde sig på samt styrke fællesskabsfølelsen, opmuntre til nye venskaber og skabe glæde blandt eleverne. Også musiklærernes arbejde med sang styrkes ved en opkvalificering med fokus på sang og bevægelse. Det viser resultaterne fra vores eget projekt »Sang, bevægelse og læring«.

»Sang, bevægelse og læring«

Siden skoleåret 2016 har Sangens Hus arbejdet med kompetenceudvikling inden for sang for musiklærere, lærere og pædagoger, der varetager musikundervisning eller musikaktiviteter i folkeskolen. I årene 2016-2024 foregik det bl.a. i projektet, »Sang, bevægelse og læring« (SBL).

Med fagligt afsæt i musikfagets fælles mål havde dette kompetenceløft til hovedformål at styrke skoleelevernes sanglige og musikalske udøvelse. Målet var bl.a., at eleverne skulle opleve en større fortrolighed med brugen af egen stemme, og at de skulle give udtryk for at trives ved at synge sammen med andre.

I løbet af projektperioden var der SBL-deltagere i hele 96 byer, og i alt 179 skoler havde minimum én musiklærer eller pædagog tilmeldt årskurset i SBL-projektet. Det svarer til lige knap hver sjette skole på landsplan.

Vi havde desuden en del ikke-uddannede musiklærere igennem årskurset. Flere af dem meldte tilbage, at de oplevede at få kompetencer til både at kunne varetage klasseundervisningsforløb og morgen- og fællessamlinger – alt sammen med krop og stemme som formidlingsredskab.

Evalueringsresultaterne for SBL viste, at projektet havde stor effekt for den samlede målgruppe: musiklærere, pædagoger og elever. Undervisernes tilbagemelding var bl.a., at SBL har givet dem en bedre forståelse for klasserumsledelse, en højere faglighed, nye metoder og værktøjer, øget selvværd og en større glæde ved at undervise.

For eleverne var tilbagemeldingen bl.a., at flere naturligt brød ud i sang, og begyndte én at synge, så fulgte de andre med. Derudover talte de om sang som bl.a. fællesskabsskabende, glædesfrembringende, og at man »kunne mere«, når man sang sammen med andre, end når man sang alene.

Sang bevægelse og læring

JYLLAND

1. Brande
2. Herning
3. Sunds
4. Horsens
5. Østbirk
6. Galten
7. Skive
8. Snedsted
9. Aarhus
10. Hørning
11. Ry
12. Thisted
13. Beder
14. Aabenraa
15. Rødekro
16. Broager
17. Augustenborg
18. Gråsten
19. Sønderborg
20. Hadersiev
21. Vildbjerg
22. Srd. Feldring
23. Kibæk
24. Brændstrup
25. Bording
26. Ejstrup
27. Flensborg
28. Tinglev
29. Løgumkolster
30. Sydals
31. Mårslet
32. Harlev
33. Vojens
34. Tønder
35. Christianfeld
36. Slesvig
37. Mariager
38. Arden
39. Hjerm
40. Langå
41. Havndal
42. Stevnstrup
43. Randers

43 byer i Jylland

FYN

44. Middelfart
45. Tommerup
46. Aarup
47. Broby
48. Ferritslev
49. Årslev
50. Ringe
51. Brenderup
52. Ejby
53. Skårup
54. Ebberup
55. Nørre Aaby
56. Haarby
57. Svendborg
58. Kværndrup
59. Fåborg
60. Harndrup
61. Nyborg
62. Vestre Skerninge

19 byer på Fyn

SJÆLLAND

63. Brøndby
64. København
65. Slagelse
66. Vemmelev
67. Gadstrup
68. Jyllinge
69. Viby Sjælland
70. Korsør
71. Dalmose
72. Vallensbæk
73. Vordingborg
74. Kalvehave
75. Kirke Såby
76. Hvalsø
77. Lejre
78. Roskilde
79. Kirke Hyllinge
80. Vedbæk
81. Præstø
82. Hørsholm
83. Helsingør
84. Gentofte
85. Dannemare
86. Holeby
87. Nykøbing Falster
88. Søllested
89. Nakskov
90. Hørslunde
91. Guldborgsund
92. Hvidovre
93. Fredensborg
94. Dragør
95. Frederiksberg
96. Kokkedal

34 byer på Sjælland

Sangens Hus
Alle har en stemme

Fokus på det legende

I Sangens Hus kan vi se, at denne positive effekt bl.a. er opnået ved at flytte det sangfaglige fokus væk fra det performative og henimod en mere legende tilgang til krop og stemme med plads til forskellige former for deltagelse. Altså at sanghandlingen hos eleverne ikke bliver præget at skulle præstere og efterfølgende blive vurderet på, hvordan »noget bør lyde«. I stedet er der fokus på det at synge sammen, og hvordan det føles.

Evalueringsresultaterne fra SBL viste også, at et mere legende og kropsligt element i sangaktiviteterne udvikler børnene motorisk og giver deres sang et legende præg, som de kender fra frikvartererne og fritiden med spontane sange og danse. På den måde lærer børnene deres stemme at kende ved at få et intuitivt og naturligt forhold til den.

Musiklærerens rolle

Til trods for SBL's positive evalueringsresultater viser projektet også, at der i den grad er brug for en fokuseret indsats omkring sang. Igennem SBL's levetid er projektets sangkonsulenter ofte blevet mødt af forskellige udfordringer, som mange musiklærere står med i deres dagligdag på skolerne.

Her tegner sig et fælles mønster: Musiklæreren står ofte alene med opgaven om både at tegne og løfte skolens sangkultur, og de skal selv være kulturbærer for den danske sangtradition. Derudover oplever de, at musikfaget ikke blåstemples som alment dannende fag på lige fod med skolens andre fag. Samtidig oplever de ofte, at der er flere skjulte opgaver og forventninger til musiklæreren som fx at varetage morgensang og igangsætte og lede skolekor og lignende.

Dertil kommer en udbredt mangel på uddannede musiklærere i hele landet. Det gør det svært at rekruttere nye musiklærere, særligt i yderområderne.

Musiklærerfaget er desværre presset. Uddannelserne på både læreruddannelser og universiteter er blevet kraftigt beskåret gennem årene, hvilket går stærkt ud over både den musikalske fødekæde og fagets faglige kvalitet. Der er derfor brug for, at sang og musik anerkendes som håndværk, der kræver tid og fordybelse, for at man kan mestre det. Men der er også brug for flere ressourcer til at styrke sangen på landets skoler. Man kan i den forbindelse overveje, om musiklærerens funktion på skolerne også skal gentænkes, så den ikke udelukkende er fokuseret på selve undervisningsdelen.

Fra blæksprutte til tovholder

Som en del af SBL-projektet gennemførte Sangens Hus i samarbejde med VIA University College i 2018 en pilotuddannelse som sang- og musikvejleder. Erfaringer og tilbagemeldinger fra det toårige forløb viser, at der er brug for et sang- og musikfagligt fyrtårn på skolerne og en tovholder for skolens musikkultur.

En musikvejlederrolle vil betyde, at sangen ikke nødvendigvis behøver at blive båret og igangsat af musiklæreren selv. Hun/han kan i stedet få en vejledende funktion for både lærer- og pædagogkollegaer, så andre fagligheder også kan blive klædt godt på og føle sig trygge ved at arbejde med sangaktiviteter – fx morgensang.

På den måde bliver sangen ikke den enkelte musiklærers ansvar, men en opgave, der løftes af flere af skolens lærere, hvilket bl.a. gør sangkulturen på skolen mere bæredygtig.

Når ansvaret for sang bredes ud på flere skuldre, giver det samtidig en bredere forankring af sangen på skolerne, flere syngende rollemodeller til eleverne og flere til at løfte opgaven med sang på den enkelte skole – fx med musiklæreren som tovholder eller vejleder.

Sangløft i samarbejde

I Sangens Hus drømmer vi om folkeskoler med sangkraft. Skoler, som arbejder fokuseret med at bruge sang som katalysator for både fællesskab, trivsel og dannelse – det vil sige sang som decideret didaktisk værktøj i tværfaglige forløb, men også som noget, der »bare« skaber glæde i hverdagen.

Det kræver et øget fokus på at styrke kompetencerne til at facilitere sang for børn og unge – både på uddannelser og i praksis. Sangens Hus arbejder derfor løbende sammen med andre interessenter og organisationer på området for at få indflydelse og skabe opmærksomhed om sangens betydning i skolen og i samfundet, når der fx på nationalt plan træffes beslutninger om, hvad uddannelserne til bl.a. lærer og pædagog skal indeholde.

Vi indgår også i et nordisk samarbejde med andre aktører, som ligeledes arbejder for at styrke sang i skolen som en investering i fremtiden – i børns trivsel, kulturelle forankring, demokratiske dannelse og samfundets robusthed.

Sangens betydning rækker med andre ord ud over folkeskolens rammer. Men hvis vi som samfund ønsker, at sangen stadig skal minde os om, hvem vi er, og give os et konkret fælles udtryk at samles om, er der behov for at prioritere, at alle børn og unge møder sangen, lærer at synge og deri oplever sig som del af et større kulturelt fællesskab i vores fælles skole.

Fakta

- Denne artikel er en del af serien »Det mener vi om...«, hvor vi sætter spot på Sangens Hus' holdning til sang som middel og mål i sig selv. Du finder flere artikler på: https://sangenshus.dk/aktuelt/
- Læs om Sangens Hus' program for Sang, børn og skole på: https://sangenshus.dk/vi-goer/sang-boern-og-skole/
- Læs det fælles nordiske memorandum for at styrke sang i skolen: https://sangenshus.dk/media/cmdd2bsf/2026-11-10_memorandum_a4_dk.pdf
- Find et helt tema om sang i skolen hos Videncenter for Sang: https://sangenshus.dk/videncenter-for-sang/temaer/sang-i-skolen/

Mette Johnsen Elbeck

Sangens Hus
Alle har en stemme